
JELENKOR

A Fekete Párduc Párt a kaliforniai Oaklandben

Az 1960-as évek közepétől az afrikai-amerikai társadalom egyre szélesebb rétegei vélték úgy, hogy a polgárjogi mozgalom tagadhatatlan eredményei ellenére a feketéket sújtó magas munkanélküliséget, rossz lakáskörülményeket, az alacsony iskolai végzettség- és az egyre terjeszkedő nagyvárosi nyomornegyedek problémáját nem lehet erőszakmentes eszközökkel megoldani. Ebből a csalódottságból született meg a Black Power (Fekete Hatalom) mozgalom, amely az integráció helyett gazdasági, kulturális, vagy területi értelemben valamiféle autonómia kialakítására helyezte a hangsúlyt. Legvitatottabb és egyben legnagyobb amerikai, valamint nemzetközi sajtóvisszhangot kiváltó szervezete a Black Panther Party (Fekete Párduc Párt) volt, amelyet Huey P. Newton és Bobby Seale alapított 1966. október 15-én a kaliforniai Oaklandben. A csoport tevékenységét és ideológiai változásait feldolgozó akadémiai kutatások már a hetvenes évek végén – tehát még aktív működésének idején – megkezdődtek. 1978-ben íródott *Charles William Hopkins* doktori értekezése, amely a deradikalizálódásukat dolgozta fel az 1966 és 1972 közti időszakban. A nyolcvanas években elsősorban a Black Panther Party nemzetközi kapcsolatrendszerének elemzése (nemzetközi tagozatukat Algírban, 1970-ben Eldridge Cleaver hozta létre), és a nők helyzetének párton belüli átalakulása kötötte le a témával foglalkozó kutatók érdeklődését. Elaine Brown és a szervezet más egykori vezető személyiségei, továbbá egyszerű tagjai is megírták visszaemlékezéseiket a kilencvenes évek során. Ezek többsége azonban nem az események kritikai elemzésére törekszik, hanem a személyes, sok esetben magánjellelű kapcsolatok dinamikáját mutatja be. A kettőzres évek második felére komoly igény mutatkozott a pártvezetés következetlenségeit és hibáit is feltáró, objektív tanulmányok iránt a sok esetben előítéletekkel és preconcepciókkal megközelített témában. 2007-ben jelent meg *Paul Alkebulan Survival Pending Revolution: The History of the Black Panther Party* (Túlélés a forradalom alatt: a Fekete Párduc Párt története) című kötete, amely a Huey P.

Newtonról élő, amerikai populáris kultúrát átható, ikonikus kép helyett a szervezet ideológiai fejlődésén keresztül mutatja be annak tevékenységét, nem hallgatva el a vezetés belső vitáit, drogproblémáit és törvényszegéseit. Munkájának végén a Virginiai Állami Egyetem oktatója a témával kapcsolatos kutatások következő dimenziójaként a kulturális tevékenység és a lokális szerveződések feltérképezését jelölte meg. Ebbe a koncepcióba illeszkedik *Donna Jean Murch Living For The City: Education, Migration and the Rise of the Black Panther Party in Oakland, California* (A városnak élni: Oktatás, migráció és a Fekete Párduc Párt felemelkedése a kaliforniai Oaklandben) című, 2010-ben publikált írása. Deklarált célja, hogy bemutassa az állam, East Bay területén élő afrikai-amerikai bevándorló közösség történetét, feltárja, hogyan vált fontos részévé és motorjává a helyi, majd az országos fekete radikalizmusnak. Ugyanakkor igyekszik megcáfolni azt a tényt, hogy a Délről a San Fransisco-öbölbe érkező bevándorló lakosság kizárólag a visszamaradott, a nyomorban élő és a tudatlan kifejezésekkel lenne jellemezhető. Az általa vázolt – korábbi helytörténeti kutatásoknak ellentmondó – kép, nem csonka családokkal feltöltött, túlnépesedett nyomornegyedeket ábrázol, hanem nyilvánvalóvá teszi, hogy az afrikai-amerikai bevándorlók kezdeményezői voltak egy radikális, városi, társadalmi mozgalomnak, ami kritizálta az állami erőszakot, küzdött az elfogadható színvonalú oktatásért és igényét fejezte ki a javak igazságosabb azonnali újraelosztására.

Donna Jean Murch a Rutgers Egyetem történelem tanszékének oktatója, kutatásai a polgárjogi mozgalom és a Fekete Hatalom időszakának szervezeteivel, California és New York történelmével foglalkoznak, különös tekintettel azok olyan urbánus problémáira, mint a drogok jelenléte, vagy a börtönök helyzete. A fenti témákon túl egyetemi kurzusain ifjúsági kultúrát és afrikai-amerikai történelmet oktat. PhD-fokozatát 2004-ben a Berkeley Egyetemen szerezte, publikációi olyan rangos folyóiratokban jelentek meg, mint a *The Black Scholar*.

Könyvének címe Stevie Wonder *Living For The City* című 1973-ban megjelent nagyvárosi himnuszára utal. (A felvétel kitűnő példája annak, hogyan vált a hatvanas évek közepétől kezdve a populáris zenei kultúra változatos politikai tartalmak közvetítőjévé, hogyan vállalt egyre több művész aktív szerepet az afrikai-amerikai liberalizációs mozgalmakban, és utal a Black Power mozgalmon belül a kulturális nacionalizmus megerősödésére. A folyamat legjobb példája a zenei karrierjének csúcán álló Marvin Gaye *What's Going On* című lemeze, ami teljes egészében a hetvenes évek eleji afrikai-amerikai társadalmat gyötrő kérdéseknek szentelt koncepci-

ós album. Egy vietnámi veterán szemszögéből láttatja a fekete-közösség változatos társadalmi problémáit a munkanélküliségtől a droghasználattig.) Murch, Stevie Wonder dalát a fekete bevándorlók életének profán allegóriájaként kezeli. A fiú az urbánus környezetben megtört férfivá érik. Melankóliája abból a felismerésből fakad, hogy a déli Jim Crow-törvények és az azok által generált rasszizmus elől nem sikerült elmenekülni. Az afrikai-amerikai bevándorlók északi iparvárosokba költözve olyan világban találták magukat, ami nem sokban különbözött attól, amit maguk mögött hagytak. A munkaerő-piaci és lakásügyi diszkrimináció, valamint az erősen limitált gazdasági lehetőségek miatt a bevándorló családok elszigeteltek és kizsákmányoltak érezték magukat. „A szegény lakosság vándorlása során, a második világháború alatt, a szabadság keresése közben évszázadok déli kegyetlenségét és elnyomását hagyta maga mögött, de a rasszizmus Délen és Északon egyaránt jelen van. Ez alól Oakland sem kivétel.” – idézi Huey P. Newton *Revolutionary Suicide* (Forradalmi öngyilkosság) című önéletrajzi írását Donna Jean Murch. Könyve három logikusan elkülönített tartalmi egységre oszlik. A „*Bevándorlók városa*” című fejezet feltárja hogyan növekedett Oakland afrikai-amerikai közössége a második világháború kezdetétől az első fekete polgármester megválasztásig (1977 – Lionel J. Wilson). Ez alatt a kevesebb, mint negyven év alatt az afrikai-amerikaiak száma a városban 8462 főről 157 484 főre nőtt, az első tíz évben 500 százalékos növekedést mutatva. Az ilyen mértékű demográfiai átmenet természetesen súlyos társadalmi problémákat is generált, amelyek elsősorban a városi együttélés területén jelentkeztek. A feketék foglalkoztatásában tapasztalható visszaéléseket, a lakásügyi problémákat az olyan szervezetek igyekeztek felszámolni, mint a National Association for the Advancement of Colored People (Országos Szervezet a Színes Bőrű Emberek Helyzetének Javítására – NAACP), vagy a Brotherhood of Sleeping Car Posters (BSCP). (Előbbi az Egyesült Államok legjelentősebb polgárjogi szervezete, XX. század eleji megalapítása óta törekedett a faji alapú megkülönböztetés minden formájának törvényes eszközökkel történő felszámolására. Történelmi léptékű áttörést 1954-ben a Brown kontra Iskolaszék perben értek el, amelynek eredményeként a Legfelsőbb Bíróság kimondta, a szegregáció a közoktatásban alkotmányellenes.) Súlyos problémát jelentett Oakland fekete közösségeiben a rendőri brutalitás kérdése. A rendvédelmi szervek a helyi lakossággal kialakult konfliktusok során egyértelművé tették, hogy a fekete bevándorlóakra, mint a társadalmi bomlás és az úgynevezett „white-flight” katalizátoraként tekintenek. (A kifejezés azt a demográfiai jelenséget jelöli, melynek nyomán az euroamerikai lakosság az 1950-es évektől kezdve a

vegyes lakosságú nagyvárosi negyedekből, a faji szempontból homogén külvárosokba és elővárosokba költözött.) Murch leírása szerint a hatóságok igyekeztek kriminalizálni az afrikai-amerikai lakosságot, amelynek eredményeként a politikai aktivizmusban résztvevők jelentős része valamilyen formában szembekerült az igazságszolgáltatással. (Az afro-amerikai férfiak magas száma a börtönökben napjainkban is súlyos problémát jelent az Egyesült Államokban. Jelenleg minden harmadik fekete férfi áll a büntetés végrehajtás valamely szakaszában. Ennek okait szociológusok oktatási és munkaerő-piaci kérdésekre vezetik vissza.) A Black Panther Party vezető személyiségei közül Huey P. Newton, Bobby Seale, Eldridge Cleaver és George Jackson politikai meggyőződésére is jelentős hatással volt a börtönben töltött időszak. A korszak radikális fekete értelmiségére óriási hatást gyakorló művek pedig, mint Cleaver *Soul on Ice* (Jégre tett lélek) című munkája, vagy Jackson leveleinek gyűjteménye a *Soledad Brother* (Soledad testvér) egyaránt börtönkörülmények születtek.

A kötet második, „*A campus és az utca*” címet viselő fejezete egy korábban tudományos formában ilyen mélységekig feltáratlan területet mutat be, a hatvanas évek első felének kaliforniai fekete diákszervezeteinek tevékenységét és hatását elemezve. Az állam terjeszkedő felsőoktatási rendszere lehetővé tette egy pezsgő egyetemi élet kialakulását. Az afrikai-amerikai fiatalok felismerték a kibontakozó iskolai liberalizációban rejlő lehetőségeket, és a helyi egyetemek, közösségi főiskolák hamarosan a radikális gondolatok bölcsőjévé, a huszonévesek politikailag aktívvá válásának helyszínévé lettek. (1969-ben Los Angeles és a Bay Area térség regisztrálta a legtöbb színes bőrű egyetemi jelentkezőt.) 1961 tavaszán fekete diákok egy csoportja mellett kampányolt, hogy Malcolm X tartson beszédet a Berkeley Egyetemen. Az egyetemi vezetés előbb engedélyezte, majd végül elutasította kérésüket, az Iszlám Nemzet egykori vezető szónokának előadására így a campus területén kívül került sor. Néhány hónappal később kizárólag afrikai-amerikai diákokból létrehozták az Afro-American Association (Afro-Amerikai Szövetség – AAA) elnevezésű szervezetet, amelynek első kítűzött célja Malcolm X bejuttatása volt a Berkeley Egyetem előadótermébe. A három karizmatikus joghallgató: Donald Warden, Henry Ramsey és Donald Hopkins által irányított szervezet azonban nemcsak első programpontját vitte sikerre, hanem a következő évek során a Bay Area fekete politikai életének meghatározó szereplőjévé vált. Tagságuk kezdetben az Egyesült Államok minden részéből érkezett berkeley hallgatókból állt, később a helyi főiskolák, és gimnáziumok diákjait tömörítette. Soraikból olyan sikeres afrikai-amerikai politikusok kerültek ki, mint Elihu Harris, Oakland később-

bi polgármestere, Ronald Everett, (más néven Maulana Karenga, a fekete kulturális nacionalizmus legnagyobb egyénisége), vagy Huey P. Newton. A hatvanas évek közepén az Afro-Amerikai Szövetség tevékenysége és a polgárjogi küzdelem eseményei egy alapvetően militáns mozgalmat inspiráltak a Merritt College közösségi főiskolán, ahonnan az AAA legtöbb támogatója is kikerült. Azért küzdöttek, hogy az iskola vezetése tegye lehetővé afrikai-amerikai történelemmel, kultúrával és szociológiával foglalkozó ügynevezett Black Studies kurzusok bevezetését. A diákok nyomására 1964-ben elindították az első ilyen tematikájú előadást, amely rendkívül népszerűvé vált, annak ellenére, hogy esténként tartották és nem önálló programként. Ugyanabban az évben jött létre a Soul Students Advisory Council, ami a felsőoktatásban résztvevő diákság megszervezésének példájává vált országszerte. (Nevét 1966-ban Black Students Unionra (Fekete Diákok Egyesülete) változtatták.) Tevékenységük eredményeként két évvel később önálló intézetben, afrikai-amerikai oktatók alkalmazásával, kidolgozott egyedi tanszék alapján került sor a Black Studies kurzusok meghirdetésére. Ez utóbbi tiltakozásból született meg a Black Panther Party, amelynek történetével a kötet harmadik, „*Fekete Hatalom és városi mozgalom*” címre keresztelt fejezete foglalkozik. Bár ezen kérdéskör számos más forrásból kutatható, Donna Jean Murch munkájának értékét emeli, hogy rendkívül részletesen dolgozza fel a témát, nagy hangsúlyt fektetve a szervezet megalakulásának körülményeire. Mindezt gazdagon illusztrálja dokumentumfotókkal, illetve a párt kulturális miniszterének, Emory Douglas-nak korabeli grafikáival, festményeivel. Elhelyezi a Fekete Párducok tevékenységét az országos politikában, elemzi a nők helyzetét a tagságon belül, valamint közösségi programjaik természetét és hatását. Munkája több szempontból is illeszkedik az elmúlt öt évben publikált, hasonló témájú, objektív tanulmányok sorába. Nem a szervezet vezetőinek bemutatására, a róluk kialakult fekete-fehér fotókról ismert, magasztos kép tovább éltetésére törekszik, sokkal inkább a déli bevándorlók, és leszármazottainak szerepét hangsúlyozza a tagság soraiban. Ugyanakkor kritikát is megfogalmaz a Black Panther Party tevékenységével kapcsolatban. Kifejti azokat az ellentmondásokat, miszerint annak ellenére, hogy a legszegényebb afrikai-amerikai társadalmi rétegek képviselőjeként léptek fel, a szervezetet közösségi főiskolák diákjai hozták létre és volt olyan irodája is, amit kizárólag egyetemisták üzemeltettek. Megalakulása évében a BPP keresztény ellenes retorikát alkalmazott, de az 1969-ben indított közösségi programok infrastrukturális háttérét fekete közösségek templomai jelentették. Tagjai fegyveres forradalmat követeltek, de a leghosszabban működő, és egyik legfontosabb hagyatékuk a

Huey P. Newton Educational Institute névre keresztelt Oaklandben működő általános iskola volt. A szerző közli, hogy a Black Panther Party regionális szerveződéseinek kutatása néhány évvel ezelőtt indult útjára, és jelenleg egykori aktivisták bevonásával végzik a téma kutatói. Könyvével ehhez a munkához igyekszik hozzájárulni. A kötet öt éves – változatos magángyűjteményeket is feldolgozó – munka eredményeként valósult meg, az olvasó abban való eligazodását rövidítések-, térképek- és illusztrációk jegyzéke, valamint részletes jegyzetekkel ellátott hivatkozások segítik.

A Living for the City egyik legfontosabb végkövetkeztetése, hogy a Black Panther Party létrejötte nem törést jelentett a régió afrikai-amerikai politikai szervezeteinek fejlődésében, hanem annak egyenes ági következménye volt. A Fekete Párducok szervezete nem egyfajta ideológiai vákuumban jött létre, a fiatal emigránsok csoportjai – akik a Fekete Hatalom támogatóinak generációját alkották – az önségítés, a fekete büszkeség és a fegyveres önvédelem területén is példával szolgáltak számára. A Black Panther Party sikerei pedig a fekete bevándorlók leleményességének bizonyítékát is jelentik a világháború utáni Kaliforniában. Kevesebb mint egy generáció alatt a betelepülők, akik alapvetően csak jobb munkakörülményeket keresve érkeztek a Bay-Area térségbe, életet adtak – ahogyan Donna Jean Murch fogalmaz: „az ország egyik legfontosabb anti-imperialista mozgalmának”, amely hosszú távon a szociális és gazdasági igazságosságért küzdött. A San-Fransisco-öböl déli diaszpórájának megszervezésében elért sikerei pedig, a közösség valódi igényeinek felméréséből, az azokra való reagálásból fakadtak, az oktatás, az afrikai-amerikai öntudat fejlesztése és a szociális változásokért folytatott kollektív küzdelem területén.

Donna Jean Murch: *Living For The City. Migration, Education, and the Rise of the Black Panther Party in Oakland, California* (A városnak élni. Oktatás, migráció és a Fekete Párduc Párt felemelkedése a kaliforniai Oaklandben) The University of North Carolina Press, Chapel Hill. 2010. 313 o.

Boros Gábor